

SATVERSMES TIESAS KOLĒGIJA

Jura Alunāna iela 1, Rīga, LV-1010. Tālrunis: 67830735, 67210274. E-pasts: tiesa@satversmestiesa.lv

LĒMUMS PAR ATTEIKŠANOS IEROSINĀT LIETU

Rīgā

2026. gada 18. augustā

Satversmes tiesas 2. kolēģija šādā sastāvā: kolēģijas priekšsēdētāja Anita Rodiņa, tiesneši Jautrīte Briede un Veronika Krūmiņa, kolēģijas sēdē izskatījusi [..] un [..] pieteikumu par lietas ierosināšanu (pieteikums Nr. 132/2026),

konstatēja:

1. Pieteikuma iesniedzēji lūdz Satversmes tiesu:

1.1. atzīt Civilprocesa likuma 72. panta otro daļu un Civillikuma 355., 356. un 1411. pantu (turpmāk kopā – apstrīdētās normas) par neatbilstošu Latvijas Republikas Satversmes 91. un 92. pantam.

1.2. izprasīt no Rīgas rajona tiesas izskatītās civillietas Nr. [..] materiālus.

2. Civilprocesa likuma 72. panta otrā daļa noteic: “Fiziskajām personām vecumā no 15 līdz 18 gadiem lietas tiesā ved to likumiskie pārstāvji. Pilngadīgām fiziskajām personām, kuru rīcībspēju ierobežojusi tiesa, lietas tiesā ved to pārstāvji vai – likumā noteiktajos gadījumos – pārstāvji kopā ar šīm personām. Lietās, kuras ved minēto personu pārstāvji, tiesa aicina piedalīties arī pašas šīs personas.”

Savukārt Civillikuma 355. pants paredz: “Aizgādņus pār pilngadīgajiem pēc tiesas sprieduma ieceļ attiecīgā bāriņtiesa, kurai jānoskaidro personas viedoklis par ieceļamo aizgādni, ja vien šī persona spēj to formulēt. Bāriņtiesa par aizgādni var iecelt personas izraudzīto aizgādni, aizgādņībā nododamā laulāto vai

kādu no tuvākajiem radniekiem, turklāt bāriņtiesai jāievēro tās personas pēdējās gribas rīkojums, kura atstājusi viņam mantojumu. Aizgādnībā esošās personas viedoklis jāņem vērā, ja vien tas neapdraud pašas personas labklājību, veselību, dzīvību vai citas intereses. Aizgādnie, pildot aizgādņa pienākumus, noskaidro aizgādnībā esošās personas viedokli, ja vien viņa spēj to formulēt, un rīkojas personas interesēs. Aizgādnībā esošās personas domstarpības ar aizgādni vispirms izšķir bāriņtiesa, bet strīdu pēc tam – tiesa.”

Civillikuma 356. pants noteic, ka aizgādnība pār pilngadīgajiem pakļauta attiecīgiem noteikumiem par aizbildnību pār nepilngadīgajiem, ciktāl šie noteikumi nerunā pretim sekojošiem.

Savukārt Civillikuma 1411. pants paredz, ka personas, kurām trūkst rīcībspējas un kurām nodibināta aizgādnība, tiesiskos darījumos pārstāv to vecāki, aizbildņi, kā arī aizgādņi. Aizgādņi pārstāv aizgādnībā esošo kopā ar to vai patstāvīgi.

3. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 19.² panta pirmo daļu konstitucionālo sūdzību Satversmes tiesai var iesniegt ikvienu personu, kura uzskata, ka viņai Latvijas Republikas Satversmē ietvertās pamattiesības aizskar tiesību norma, kas neatbilst augstāka juridiska spēka tiesību normai. Savukārt šā panta sestās daļas 1. punkts noteic, ka pieteikumā minētais uzskats jāpamato.

Personas pamattiesību aizskārums ir konstatējams, ja: pirmkārt, personai Latvijas Republikas Satversmē ir noteiktas konkrētas pamattiesības; otrkārt, tieši apstrīdētā norma aizskar personai Latvijas Republikas Satversmē noteiktās pamattiesības (sk. *Satversmes tiesas 2021. gada 28. maija lēmuma par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2020-52-01 13. punktu*). Aizskārums izpaužas kā tiesību normas tiešas vai ar tās piemērošanas aktu radītas nelabvēlīgas tiesiskas sekas attiecībā uz personas pamattiesībām (sk. *Satversmes tiesas 2024. gada 24. janvāra lēmuma par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2023-36-03 5. punktu*).

3.1. Pieteikumā norādīts, ka pieteikuma iesniedzējs [datums] sasniedza pilngadību. Ar Rīgas rajona tiesas [datums] spriedumu tika nolemts ierobežot pieteikuma iesniedzēja rīcībspēju un nodibināt aizgādnību. Pēc tam ar Jūrmalas bāriņtiesas lēmumu pieteikuma iesniedzēja iecelta par viņa aizgādni.

[datums] pieteikuma iesniedzēja kā aizgādne pieteikuma iesniedzēja vārdā cēlusi prasību tiesā, lūdzot piedzīt no pieteikuma iesniedzēja tēva uzturlīdzekļu parādu, kas radies laikā no 2021. gada novembra. Prasība pamatota ar 2021. gada novembrī noslēgtu mutisku vienošanos.

Rīgas rajona tiesa un Rīgas apgabaltiesa pēc pieteikuma iesniedzējas apelācijas sūdzības šo prasību noraidīja, jo secināja, ka mutiskās vienošanās noslēgšana par uzturlīdzekļu maksāšanu nav konstatējama. Ar Senāta lēmumu atteikts ierosināt kasācijas tiesvedību.

Pieteikumā norādīts, ka no brīža, kad pieteikuma iesniedzējs sasniedza pilngadību, līdz brīdim, kad ar tiesas spriedumu tika ierobežota viņa rīcībspēja un viņam iecelts aizgādnis, apstrīdētās normas neparedz iespēju aizstāvēt viņa tiesības saņemt uzturlīdzekļus no vecākiem. Pieteikuma iesniedzējs pēc pilngadības sasniegšanas šīs tiesības nevarēja īstenot, jo viņam ir smaga invaliditāte. Arī viņa vecākiem šajā laika posmā apstrīdētās normas liedza iespēju pārstāvēt viņa intereses un īstenot viņa tiesības. Tādējādi esot aizskartas pieteikuma iesniedzēju Satversmes 91. pantā ietvertās tiesības uz vienlīdzību likuma priekšā un 92. pantā ietvertās tiesības uz taisnīgu tiesu.

3.2. Apstrīdētās normas regulē procesu, kādā pēc tiesas sprieduma tiek iecelts aizgādnis pār pilngadīgu personu. Vienlaikus apstrīdētās normas nosaka, kādas personas bāriņtiesa var iecelt par aizgādni, kā arī to, kā notiek pilngadīgu personu, kuru rīcībspēju ierobežojusi tiesa, lietu vešana tiesā, pārstāvība tiesiskos darījumos, kā arī, kādi ir aizgādņa pienākumi attiecībā uz aizgādībā esošās personas viedokļa noskaidrošanu, tostarp domstarpību risināšanas procedūra starp aizgādni un aizgādībā esošo personu.

Kolēģija secina, ka Rīgas rajona tiesa spriedumā, ar kuru noraidīts prasījums par uzturlīdzekļu parāda piedziņu, bija atzinusi, ka pieteikuma iesniedzējai nebija tiesību sava dēla vārdā slēgt vienošanos par uzturlīdzekļu maksāšanu, jo vienošanās par uzturlīdzekļu maksāšanu bija noslēgta laikā, kad pieteikuma iesniedzējs bija sasniedzis pilngadību, bet viņa rīcībspēja vēl nebija ierobežota. Taču šis spriedums nav stājies spēkā. Rīgas apgabaltiesa, kuras spriedums ir stājies spēkā, atzinusi, ka nav pamata atzīt mutiskas vienošanās par uzturlīdzekļu maksāšanas apmēru un kārtību, pastāvēšanu, jo tās esība nav pierādīta ar objektīvi pārbaudāmiem pierādījumiem. Tādēļ tiesa nemaz nav vērtējusi pēc būtības šādas vienošanās tiesiskumu. Attiecīgi argumenti par to, vai pieteikuma iesniedzēja bija tiesīga šādu vienošanos noslēgt pilngadīga bērna vārdā, kamēr nebija iecelta par bērna aizgādni, atstāti bez ievērības.

Civilprocesa likuma 264. panta otrā daļa paredz, ka pieteikumu par personas ar invaliditāti rīcībspējas ierobežošanu garīga rakstura vai citu veselības traucējumu dēļ var iesniegt tiesā ne agrāk kā sešus mēnešus līdz tās pilngadībai. Savukārt Civilprocesa likuma 267.¹ panta pirmā daļa paredz, ka pēc lietas

dalībnieku lūguma tiesa var pieņemt lēmumu, ar kuru uz laiku līdz sprieduma taisīšanai par rīcībspējas ierobežošanu nodibina attiecīgajai personai pagaidu aizgādību saskaņā ar šā likuma 33.² nodaļas noteikumiem par pagaidu aizgādības nodibināšanu.

Tādējādi Civilprocesa likums paredz tiesības lūgt tiesu atzīt pilngadīgas personas ar invaliditāti rīcībspējas ierobežošanu un aizgādņa iecelšanu vēl pirms šī persona sasniegusi pilngadību. Likumā tāpat paredzētas tiesības prasīt nodibināt attiecīgajai personai pagaidu aizgādību, kas ļauj īstenot šīs personas tiesības, tostarp uz uzturlīdzekļu saņemšanu, līdz tiek taisīts spriedums par rīcībspējas ierobežošanu.

Ievērojot minēto, nav gūstams apstiprinājums pieteikumu iesniedzēju viedoklim, ka tiesību normās nav ietverts regulējums, kas paredzētu to, kā tiek īstenotas pilngadību sasniegšanas personas ar invaliditāti tiesības saņemt uzturlīdzekļus līdz tiesas spriedumam par rīcībspējas ierobežošanu un aizgādņa iecelšanu. Attiecīgi pieteikumā nav pamatots tas, kā apstrīdētās normas ir aizskārušas pieteikuma iesniedzēju Satversmē ietvertās pamattiesības.

Līdz ar to pieteikums neatbilst Satversmes tiesas likuma 19.² panta pirmās daļas un sestās daļas 1. punkta prasībām.

4. Pieteikuma iesniedzēji lūdz izprasīt izskatītās civillietas materiālus, lai Satversmes tiesa iegūtu visus nepieciešamos rakstveida pierādījumus, situācijas izklāstu un faktus, kas apstiprina pieteikumā norādītos apstākļus. Kolēģija konstatē, ka pieteikumā norādītais, pieteikumam pievienotie materiāli, kā arī Tiesu informatīvajā sistēmā pieejamā informācija ir pietiekama, lai objektīvi lemtu par pieteikuma atbilstību Satversmes tiesas likuma prasībām. Tādējādi pieteikuma iesniedzēju lūgums ir noraidāms.

Ņemot vērā konstatēto un pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 20. panta piektās daļas 3. punktu, Satversmes tiesas 2. kolēģija

nolēma:

atteikties ierosināt lietu pēc [..] un [..] pieteikuma (ieteikums Nr. 132/2026).

Lēmums nav pārsūdzams.

Kolēģijas priekšsēdētāja

Anita Rodiņa